Liite 1

Työllisyyden kuntakokeilut keväällä 2020 – kokeilujen reunaehdot

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmassa kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan.

Kuntien roolin vahvistamisen toimeenpano on vaiheistettu seuraavasti:

Lähtötilanteessa hyödynnetään jo olemassa olevia ja käynnistyviä sopimuksellisia ja muita yhteistyömalleja valtion ja kuntien kesken.

Keväällä 2020 käynnistetään työllisyyden kuntakokeilut, joissa jatketaan ja laajennetaan vuoden 2018 lopussa päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen toimintamallia (pois lukien työelämäkokeilu). Kokeiluja varten säädetään erillinen kokeilulaki.

Jatkossa kuntien järjestämisvastuuta laajennetaan edelleen. Tällöin otetaan huomioon kaupunkien ja kuntien työmarkkinoiden erityistarpeet (esim. uudet kohderyhmät, palveluhankintojen menettelyt, vahvempi päätösvalta resurssien käytöstä). Hallitus linjaa työvoimapolitiikan pysyvästä palvelurakenteesta hallituskauden aikana.

Kevään 2020 työllisyyden kuntakokeilujen valmisteluaikataulu edellyttää, että valmistelussa hyödynnetään vuoden 2018 lopulla päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen lainsäädäntöpohjaa. Keväällä 2020 käynnistyvien kokeilujen kesto on noin 2,5 vuotta.

Kokeilujen toimintamallia ja hallituksen esityksen valmistelua käsitellään Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmässä ja Työvoimapolitiikan palvelurakenne -alatyöryhmässä.

Keväällä 2020 käynnistyvät työllisyyden kuntakokeilut toteutetaan seuraavien kriteereiden ja määritysten mukaisesti

Tavoitteet

Kokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille.

Kokeiluissa kehitetään työnhakijoille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osaamisen kehittämistarpeet. Kokeiluissa tehostetaan palveluohjausta ja palveluihin pääsyä (mukaan lukien monialaiset palvelut).

Seuranta ja arviointi

Kokeiluja seurataan jatkuvan tilastoseurannan ja erillisen tutkimusperusteisen vaikuttavuusarvioinnin avulla. TEM valmistelee yhteistyössä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa kokeilujen valtakunnalliset seurantamittarit ja kokeilualueille tuotetaan seurantatietoa kokeilun edistymisestä kuukausittain. Kokeiluille laaditaan yhteinen arviointisuunnitelma.

Seurantakohteita:

- työllisyysasteen kehitys
- työmarkkinatuen säästöt kunnissa ja valtiolla
- aktivointiaste ja palveluiden aloittaminen
- työttömyyden päättyminen työllistymiseen tai koulutukseen
- työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto
- pitkäaikaistyöttömien/rakennetyöttömien määrän kehitys
- työtarjousten määrä ja tuloksellisuus
- työ- ja toimintakyvyn edistyminen
- asiakastyytyväisyys
- henkilöstön työhyvinvointi

Kohderyhmä

Kokeiluihin ohjataan kokeilualueilla ne työttömät ja työvoimapalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat ja kaikki maahanmuuttajat, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapalveluissa hankealueiden TE-toimistoissa.

Kokeilukunta vastaa kyseisen asiakaskohderyhmän julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden (TE-palveluiden) tarjoamisesta. Ohjaaminen kunnan asiakkaaksi tarkoittaa sitä, että TE-toimisto ilmoittaa työnhakijalle, että jatkossa hänen kotikuntansa vastaa TE-palveluiden tarjoamisesta hänelle. Asiakasohjaus kokeiluihin on jatkuvaa.

Palveluprosessi

Kokeiluissa sovelletaan tehostettua palvelumallia. Tehostetun palvelumallin osa-alueita ovat muun muassa työnhaun vahvaan alkuun panostaminen, työttömien yksilöllinen kohtaaminen, laaja-alainen palvelutarpeen arviointi ja palveluohjaus. Tehostettuun alkuvaiheen palvelutarpeen arviointiin sisältyy myös työttömän työnhakijan osaamistarpeiden arviointi ja koulutustarpeen määrittäminen, työkyvyn arviointi sekä arvio sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen tarpeellisuudesta. Em. arviointi ja palveluohjaus kuntien sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä Kelan kuntoutuspalveluihin sovitetaan yhteen työllisyyspalvelujen kanssa.

Osana kokeiluja luodaan alueille yhteistyörakenne, jolla varmistetaan osaamispalveluiden saatavuus, oikea-aikaisuus ja työllistävyys. Alueellisiin yhteistyöverkostoihin osallistuvat ainakin kokeiluun osallistuvat kunnat, ELY-keskukset, TE-toimistot, osaamispalveluiden tuottajat ja opetushallinto.

Kokeiluissa kunta vastaa asiakkaaksi ohjatun työnhakijan palveluprosessista ja TE-palveluiden tarjoamisesta. Asiakasprosessista vastaaminen tarkoittaa mm. sitä, että kunta huolehtii työnhakijan haastattelusta, palvelutarpeen arvioinnista sekä työllistymis-, kotoutumis- tai aktivointisuunnitelman laatimisesta ja seurannasta siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa, kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa, työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa, kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa ja annettavassa kokeilulaissa säädetään.

Kunta tarjoaa työnhakijalle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisia työnvälitys-, tieto- ja neuvonta- sekä ammatinvalinta- ja uraohjauspalveluja samoin kuin kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisia TE-toimiston palveluita kotoutuja-asiakkaille. Kunta voi myös myöntää palkkatukea (pois lukien kunnan omat palkkatukipaikat) ja starttirahaa, järjestää työkokeiluja sekä ohjata työnhakijoita työvoimakoulutukseen ja työnhakuvalmennuksiin. Kunta voi välittää tietoja avoimeksi ilmoitetuista työpaikoista sekä esitellä työnantajalle työnhakijoita, jotka ovat sopivia avoimeen työpaikkaan.

Kunnat voivat tehdä työnhakijoille työtarjouksia. Työtarjouksiin kytkeytyy työttömyysturvan vastikkeellisuus. Työttömyysturvan työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen säilyy myös kokeiluun siirtyvien asiakkaiden osalta TE-toimistoissa, ja kokeilukuntien tehtävänä on antaa TE-toimistoille vastikkeellisuuden toteutumiseksi ja lausuntojen antamiseksi tarpeelliset tiedot.

Resursointi

Kokeiluissa tavoitellaan vahvempaa vaikuttavuutta yhteen sovittamalla valtion ja kuntien resursseja, osaamista ja palveluja. Valtiolta kokeiluihin kohdentuvat resurssit mitoitetaan niin, että niillä varmistetaan kohderyhmälle nykyisen kaltainen palvelutaso.

Kuntien edellytetään tuovan omia panoksia palvelutason nostamiseksi ja palveluiden kehittämiseksi. Kuntien omien resursoinnin viitearvona käytetään vuositasolla vähintään 15 %:n tasoa vuoden 2018 työmarkkinatukimenoista käsittäen kokeiluun kohdentuvan henkilötyöpanoksen, kehittämispanoksen sekä muut kuin lakisääteiset palvelut kokeilun asiakkaille. Kunnat esittävät hakemuksessa arvioin kokeiluun kohdentuvista resursseista perusteluineen.

Valtiolta siirtyy kuntien työnjohdon alle henkilöstöresursseja sekä päätösoikeus työllisyysmäärärahojen käyttöön hankkeiden asiakasvolyymien mukaisesti.

Henkilöstöresurssien kohdentuminen kokeiluihin perustuu lähtökohtaisesti siirtyvän kohderyhmän määrään ja palvelutarpeeseen. Lisäksi pyritään arvioimaan resurssien tosiasiallista käyttöä, jossa huomioidaan kohderyhmän palvelulinja (palvelutarvesegmentti) sekä työnhakijan palveluprosessiin liittyvät tehtävät, jotka jäävät TE-toimiston vastuulle (mm. työttömyysturva, palkkatukipäätökset kuntiin, työluvat, työvoimapoliittiset hankinnat, työllisyyspoliittiset avustukset, TE-aspa/valtakunnalliset puhelinpalvelut).

Päätösoikeus työllisyysmäärärahojen käyttöön koskee palkkatuetun työn (pois lukien kunnan omat palkkatukipaikat) ja starttirahan päätöksiä ennalta määritetyn kiintiön puitteissa. Kiintiön määrityksessä hyödynnetään tietoa kohderyhmän nykyisestä osallistumisesta edellä mainittuihin palveluihin. Päätöksenteko-oikeutta kiintiöidään sen verran, että vastaava osuus kunnille siirtyvästä kohderyhmästä voidaan työllistää palkkatuella tai starttirahalla olettaen, että kyseisten palveluiden yksikkökustannukset säilyvät muuttumattomina.

TEM valmistelee ja toimittaa kunnille hakuajan puitteissa suuntaa-antavia laskelmia resurssien kohdentumisesta.

ELY-keskukset vastaavat valmennusten ja koulutusten hankinnoista siten, että ne ovat myös kokeilujen käytössä. Palveluhankinnat suunnitellaan yhteistyössä kuntien kanssa. Myös koulutusten ja valmennusten osalta määritellään kokeiluihin osallistuville kunnille määrärahakiintiöt. Kiintiön määrityksessä sovelletaan samaa logiikkaa kuin edellä on kuvattu palkkatuen ja starttirahan kohdalla.

Järjestelmäratkaisut

Kokeiluissa mukana olevat kunnat saavat käyttöönsä TE-hallinnon URA-asiakastietojärjestelmän. TE-palveluissa ollaan siirtymässä uuteen asiakkuudenhallintajärjestelmään vuonna 2021. Siirtymä koskee myös kokeiluja.

Toimitilakysymykset

Kokeilut tarjoavat mahdollisuuden lisätä lähipalvelun ja kasvokkain annettavan palvelun määrää kokeilukunnissa. Kokeiluissa hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti nykyisiä toimitiloja.

Kokeiluun hakeutuminen

Kokeiluun voi hakea ELY-alueella yksittäinen kunta tai useampi kunta yhdessä siten, että kokeiluun mukaan tulevien kuntien asukasmäärä yhteensä on vähintään 30 000. Jotta palvelutoiminta kokeiluissa ja TE-toimistoissa on häiriötöntä ja toimintakyky voidaan varmistaa, on viitteellisenä tavoitteena, että ELY-keskuksen alueella kokeiluihin siirtyisi enintään noin 40 % TE-toimiston työnhakija-asiakkaista.[1]

Useampien kuntien yhteisessä kokeilussa kunnat sopivat keskinäisestä työnjaosta ja asiakasvastuista. Kuntien edellytetään neuvottelevan kokeilusta alueen ELY-keskuksen ja TE-toimiston kanssa.

[1] Asukasmäärää ja asiakasosuutta koskevista tavoitteista voidaan poiketa erityisen perustelluista syistä.